שם מושב סמל הקנאה המקנה [1]ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה (א)משתחוים קדמה לשמש ממשמע שנאמר (ב)ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם אל היכל ה' אלא מה ת"ל אחוריהם אל היכל ה' מלמד שהיו פורעין עצמן והיו מתריזין כלפי מטה אמר לו הקב"ה למיכאל מיכאל סרחה אומתך אמר לפניו רבונו של עולם דיו לטובים שבהם אמר לו אני שורף אותם ולטובים שבהם מיד [2]ויאמר (ג)(לאיש) לבוש הבדים ויאמר בוא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרובים וזרוק על העיר ויבא לעיני מיד [3]וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרובים וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים ויקח ויצא אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר' שמעון חסידא אילמלא לא נצטננו גחלים מידו של (ד)כרוב לידו של גבריאל לא נשתיירו משונאיהן של ישראל שריד ופליט וכתיב [4]והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר צויתני (ה)[א"ר יוחנן באותה שעה הוציאו לגבריאל מאחורי הפרגוד ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת אי עבדת אמאי לא עבדת כדפקדוך ועוד דעבדת לית לך (ו)אין משיבין על הקלקלה אייתוה לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמיה בחריקיה ושמש עשרים ואחד יום היינו דכתיב [5]ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס יהבו ליה עשרין וחד מלכי ופרוותא דמשהיג אמר כתיבו לי לישראל באכרגא כתבו ליה כתיבו לי רבנן באכרגא כתבו ליה בעידנא דבעו למיחתם עמד גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר [6]שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא מאי כן יתן לידידו שנא א"ר יצחק אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה בעולם הזה וזוכות לעולם הבא ולא השגיחו עליו אמר לפניו רבש"ע אם יהיו כל חכמי או"ה בכף מאזנים ודניאל איש חמודות בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם אמר הקב"ה מי הוא זה שמלמד זכות על בני אמרו לפניו רבש"ע גבריאל אמר להם יבא שנאמר [7]ואני באתי בדבריך אמר להו ליעול עיילוהו אתא אשכחיה לדוביאל דנקט ליה לאיגרתיה בידיה בעא למרמא מיניה בלעה איכא דאמרי מיכתב הוה כתיבא מיחתם לא הוי חתמא איכא דאמרי אף מיחתם נמי הוה חתמא כדבלעיה מחיק לה מיניה היינו דבמלכותא דפרס איכא דיהיב כרגא ואיכא דלא יהיב כרגא [8]ואני יוצא והנה שר יון בא עוי עוי וליכא דאשגח ביה]: ואי בעית אימא רחיצה דאיקרי ענוי מנא לן מהכא דכתיב [9]ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון (ז)ה' לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי וכתיב ביה בדוד [10]כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר רעב מלחם וצמא ממים עיף ממאי לאו מרחיצה ודילמא מנעילת הסנדל אלא אמר ר' יצחק מהכא [11]מים קרים על נפש עיפה ודילמא משתיה מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה כתיב ונעילת הסנדל מנא לן דכתיב [12]ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי (ח)(והולך) יחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ודילמא מסוסיא (א) ומרטקא אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא [13]לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלוץ מעל רגלך וכתיב [13]ויעש כן הלוך ערום ויחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ואימא במנעלים המטולאים דאי לא תימא הכי ערום ממש אלא (ט)בבגדים בלויים הכא נמי במנעלים המטולאים אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא [14]מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה תשמיש המטה דאיקרי ענוי מנא לן דכתיב [15]אם תענה את בנותי ואם תקח נשים

אם

לבוש הבדים. הוא גבריאל כספר דניאל: [**פולסי דנורא.** מקלות של אור: **אי לא עבדת.** כלל: **לא עבדת.** והיינו מצדיקים אותך לומר דומה הוא את הדבר אולי ישוב הקב"ה מחרונו ויתרצה להם: **כדפקדוך.** שתהא אתה נוטל הגחלים מבינות לכרובים ואתה אמרת אל הכרוב לתתם לך: **בחריקיה.** במקומו: **עומד לנגדי.** גבריאל אמר כן לדניאל: **ופרוותא דמשהיג.** גמל שקורין פורט: **דמשהיג.** דבר מלכות בלשון פרסי לפי שהוא מעלה שם מרגליות כדאמרינן בר"ה (י): **אכרגא.** כסף גולגלתא: **שוא לכם וכו'.** כלומר כלום הגוים האומות להיות החכמים מסורים בידם והלא המקרא משבחן שאף נשותיהם מנדדות שינה מעיניהן שוא לכם בעלי אומנות המשכימים ומאחרים למלאכתם אוכלי לחם בעצב ויגיעה כן יתן הזן את העולם מזונות ופרנסה לידידו שנא למי שנדד שינה בשבילו: **באתי בדבריך.** על שדברתי כך: **אשכחיה לדוביאל דהוה נקט איגרתא: ואני יוצא והנה שר יון בא.** וכשהגיע זמן מלכות יון לבא אלא על כרחי שכבר נגזרה גזרה ושר יון יבא במקומי: **עוי עוי.** לעק וצוח גבריאל על זאת שלא ימשלו מלכי יון בישראל]: **ולאביתר הכהן וגו' כי נשאת את ארון ה' לפני דוד אבי.** כשהיה בורח מפני אבשלום: **וכי התענית בכל אשר התענה אבי.** למדנו שנקראת בריחתו של דוד מפני אבשלום עינוי וכתיב כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר: **מים קרים על נפש עיפה.** אלמא מרחיצה מיקרי עיף ולא מנעילת הסנדל וקרי ליה עינוי דכתיב בכל אשר התענה אבי: **מרטקא.** שוט הסוס: **ויעש כן.** בישעיה כתיב ישעיה לא היה רגיל במרכבת סוסים ויחף דידיה בנעילת סנדל הוא והוא יגלה על יחוף דדוד נמי דמנעילת הסנדל הוא: **שלא יבוא רגלך לידי יחוף.** בלכתך בגולה:

אם

ואין להקשות דילמא להתענות דקרא לאו אסיכה קאי אלא אלחם חמודות לא אכל שהיה מענה נפשו באכילה וי"ל דאי לאו עינוי הוא מי שאינו אוכל לחם חמודות ואוכל לחם אחר ואינו שותה יין ושותה משקה אחר אלא ודאי אסיכה קאי שלא היה סך כלל:

(ד)**דתנן** מניין לסיכה שהיא כשתייה דכתיב ותבא כמים בקרבו וגו'. בפרק אמר ר' עקיבא בשבת (דף פו.) קאמר עלה אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר ותבא כמים בקרבו ותימה דבפרק בנות כותים (נדה דף לב. ושם) מייתי ברייתא דתניא ולא יחללו את קדשי בני ישראל לרבות את הסך כשותה ואי בעית אימא מהכא ותבא כמים בקרבו וגו' והשתא קשה דמעיקרא מייתי ראיה מדאורייתא והדר מייתי ראיה מדברי קבלה שאינו אלא זכר לדבר וי"ל דה"ק אפי' לא היה לנו פסוק לאסור סיכה דאוריי' הוה לן למיסרי' מדרבנן מקרא דותבא אי נמי קרא דולא יחללו נמי אסמכתא בעלמא דעיקרו לאו להאי דרשא אתא אלא לכדדרשינן בפרק קמא דזבחים (דף ג:) קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים וכה"פ אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.) ילפינן מיני' אוכל טבל דבמיתה ופר"ת דכל עינויים דיוה"כ ליתנהו אלא מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא לבר מאכילה ושתיה *דהאמר לקמן ואם היה מלוכלך בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ובמסכת כריתות בפ"ק (דף ז.) אמרינן כהן שסך שמן של תרומה (למעים) בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש ואי הוי דאורייתא היה אסור בכל ענין אלא מדרבנן ומותר אדם לסוך בחלב דלא אשכחן דלתסר סיכה כשתיה אלא ביוה"כ ובתרומה ובאיסורי הנאה כי ההיא דפרק כל שעה (פסחים דף כה:) דבינא שייף לברתיה בגוהרקי דערלה וכו' עד אמר ליה שלא כדרך הנאתו קא עבידנא וחלב חי של שור הנסקל על גבי מכתו פטור הא מהותך אסור משום דאיסורי הנאה ניהו אבל חלב דהתירי הנאה מותר ובתרומה אסור משום דאיכא אסמכתא דולא יחללו וביוה"כ אסרו משום תענוג אבל משום רפואה שרי או ידיו מלוכלכות כללא דמילתא היכא דאינו בשביל תענוג שרי:

(ה)**מניין** לסיכה שהיא כשתיה דכתיב ותבא וגו'. תימה לי אמאי איצטריך הש"ס למיגמר סיכה מוסוף לא סגי הא מהאי קרא נפקא מותבא כמים בקרבו וכו' ומתני' היא בשבת בפרק אמר ר' עקיבא (דף פו.) ונראה לי דאצטריך דאי לא כתיב אלא האי קרא דותבא כמים בקרבו וכו' הייתי אוסרין אפי' סיכה שאינה של תענוג כשתיה להכי אייתי מקרא דדניאל דמשמע שלא נמנע אלא מסיכה של תענוג מדכתיב להתענות ואי לא כתיב אלא קרא דדניאל לא הוה אסרי' סיכה דכמה עניינין של צער שהיה מענה ומצער נפשו ולא גמרינן מהתם דדילמא חד משאר עינויין שעשה הוה אסרינן אבל סיכה לא קא משמע לן מקרא דותבא כמים וגו' דסיכה כשתיה ועוד דמקרא דותבא איצטריך לן למילף גבי תרומה דסך כשותה דבתרומה לא שייך למיגמר מקרא דדניאל(מ):

משום

מסורת הש"ס

א) נ"ל משתחוים, ב) קדושין עב: סוטה מג:, ג) [נ"ל אל האיש], ד) [גי' ע"י מידו של מיכאל לידו של גבריאל], ה) כל המאמר מכאן עד וליכא דאשגח ביה נשמט בכל הגמרות ונמצא רק בכפירי וכע"י, ו) [מגילה טו. ע"ז י:], ז) [נ"ל ה' אלהים], ח) [נ"ל והוא הולך], ט) [ע' שבת קיד.], י) [דף כג.], כ) שייך לעיל עו:, ל) נ"ז שייך לעיל, מ) [ע' תוס' שבת פו. ד"ה אע"פ שאין וכו' וע"ע תוס' נדה לב. ד"ה וכשמן],

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דתנן וכו' דהאמר לקמן ואם היה מלוכלך. עי' רבינו יונה פ"ב דברכות סי' ג' ד"ה מתני' רחץ בלילה כו':

◆

הגהות הב"ח

(א) גמרא ודילמא מסוסיא ומרטקא אלא אמר:

◆

לעזי רש"י

פורי"ט. גמל.

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

◆

רבינו חננאל

(ו)אחריהם אל היכל ה' וגו', אמר הקב"ה למיכאל, מיכאל סרחה אומתך, אמר לפניו רבונו של עולם דיי הטובים שבהם. אמר לו ומפני מה לא מיחו הריני שורף הכל. מיד ויאמר אל האיש לבוש הבדים בא אל בינות לגלגל וגו' וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים. אילו לא נצטננו הגחלים מיד הכרוב לידו של גבריאל לא נשתייר משונאי ישראל שריד ופליט. והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני, א"ר יוחנן באותה שעה אפיקו גבריאל לאחורי הפרגוד ומחיוה כו', אמרו ליה אי לא עבדת שפיר, ואי עבדת אמאי לא עבדת כדפקדוך, ותוב לית לן אין משיבין על הקלקלה, אוקמוה לדוביאל שר פרס בדוכתיה כ"א יום, שנאמר ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס. אמר להן כתיבו לי ישראל וכולהו רבנן באכרגא, כתבו ליה, כי מטא למחתם פתח גבריאל ואמר שוא לכם משכימי קום וגו', ולא אשגחו ביה, אמר רבון כל העולמים אם יהיו כל חכמי אומות העולם בכף מאזנים ודניאל בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם, אמר הקב"ה מי הוא המלמד זכות על בניי, [א"ל] גבריאל, [א"ל] יבא, מייד בא, היינו דכתיב ואני באתי בדבריך. נעילת הסנדל מנא לן, דאיקרי ענוי, ופשטנא מהכא מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה, איתקש יחיפה לצמאה, ובצמאה כתיב כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר, ומצאנו שאמר שלמה לאביתר כי התענית בכל אשר התענה אבי. נמצאת הצמאה שנקרית ענוי ויחיפה ביוצא בה. וזה מדרש הוא אמר נביא לכנסת ישראל מנעי רגלך מחטא כדי שלא תבא לידי יחוף, וסור מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לצמאה. מניעת תשמיש המיטה מנא לן, דהוא ענוי, שנאמר אם תענה את בנותי שלא תתן להן עונתן, ואם תקח נשים, שתביא עליהן צרות.

תורה אור

1. ויבא אתי אל חצר בית יי הפנימית והנה פתח היכל יי בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחריהם אל היכל יי ופניהם קדמה והמה משתחויתם קדמה לשמש: יחזקאל ח טז
2. ויאמר אל האיש לבש הבדים ויאמר בא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרבים וזרק על העיר ויבא לעיני: יחזקאל י ב
3. וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרבים וישא ויתן אל חפני לבש הבדים ויקח ויצא: יחזקאל י ז
4. והנה האיש לבש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני: יחזקאל ט יא
5. ושר מלכות פרס עמד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשנים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס: דניאל י יג
6. שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא: תהלים קכז ב
7. ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך: דניאל י יב
8. ויאמר הידעת למה באתי אליך ועתה אשוב להלחם עם שר פרס ואני יוצא והנה שר יון בא: דניאל י כ
9. ולאביתר הכהן אמר המלך ענתת לך על שדיך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת את ארון אדני יי לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי: מלכים א ב כו
10. ודבש וחמאה וצאן ושפות בקר הגישו לדוד ולעם אשר אתו לאכול כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר: שמואל ב יז כט
11. מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק: משלי כה כה
12. ודוד עלה במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי והוא הלך יחף וכל העם אשר אתו חפו איש ראשו ועלו עלה ובכה: שמואל ב טו ל
13. בעת ההיא דבר יי ביד ישעיהו בן אמוץ לאמר לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלץ מעל רגליך ויעש כן הלך ערום ויחף: ישעיהו כ ב
14. מנעי רגלך מיחף וגורנך מצמאה ותאמרי נואש לוא כי אהבתי זרים ואחריהם אלך: ירמיהו ב כה
15. אם תענה את בנתי ואם תקח נשים על בנתי אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך: בראשית לא נ

◆

תוס' ישנים

הריני שורף את הטובים שבהם. לפי שלא מיחו כדאמרינן בבמה בהמה (דף נה.) שנענשו על שהיה בידם למחות: יהבו ליה עשרים וחד תלמי. כנגד כ"א יום ששהה: ודילמא משתיה. צריך עיון דא"כ לא הוי מים קרים על נפש עיפה כמו עיף דדוד דהתם ליכא לפרושי דילמא משתיה דהא כתיב וצמא ומשתמא כחד גוונא ניהו: מאי לאו מנעילת הסנדל. וליכא למימר מסוסיא ומרטקא דהא כתיב ונעלך תחלוץ מעל רגלך דלא כפירוש רש"י פסוק דישעיה לא היה רגיל במרכבת סוסים: שלא יבוא רגלך לידי יחוף. ההולך גולה דגולים הולכים יחפים: